

SMRT TEORIJI

Prije šest godina započelo je djelovanje Odsjeka za kulturalne studije u Rijeci kao novoga pogleda na akademsko djelovanje, stvaranje, analiziranje i reagiranje. Unutar starijih umova vodile su se borbe oko imenovanja, strategije djelovanja prema nadležnim institucijama; sve sami problemi. Unutar mladih umova, koji su se razvijali pod krovom malene montažne zgrade u kojoj je Odsjek djelovao, svakodnevno su se stvarale i nadopunjavale nedoumice oko vlastitoga supostojanja u zatvorenoj akademskoj četvrti distanciranoga promišljanja stvarnosti.

Uzmite za primjer tehničke studije - imaju relativno određeno područje djelovanja, studenti i studentice stječu određena znanja koja mogu opredmetiti u neakvome izumu, praktičnome djelovanju, nadalje, imaju određenu društvenu poziciju koja će u budućnosti kreirati njihov društveni položaj, odrediti njihove socijalne veze, nadograditi njihov postojeći *habitus*. Slično se može pripisati svim empirijskim znanostima i studijima jer kreiraju specijalizirani kadar, nad specijaliziranim objektom spoznaje, sa specijaliziranim specifikacijama i certifikatima.

Mi, studenti i studentice humanističkih studija, stavljeni smo pred streljački odred svakodnevice, očiju zamotanih jezikom s ponekom rupom kroz koju vidimo bljesak i dim plutona koji nas pogađa. Mi pogibamo pod istim metkom čije smo postojanje pokušavali shvatiti prije nego što nam se poigrao s ograničavajućom tjelesnosti jer smo osuđeni na samo jednu rupu. Taj metak svakodnevice ustvari su meci svakodnevice, a svaki predstavlja jednu djelatnost. Metak, sam po sebi, ne bi bio dovoljan da ubije promatrača, niti bi bio dovoljan, ako ga se shvati kao ljudsku djelatnost, da čini čovjeka. Samo ekonomija ne može živjeti bez sociologije, koja ne može živjeti bez komparativne književnosti, koja ne može živjeti bez filologije...i niz se nastavlja, okreće i premrežuje. Ekonomski krah nije dovoljno smrtonosan po čovjeka jer se može osloniti na socijalne odnose, a primjer je generički i za druge relacije.

Jedna rupa koju imamo na povezu teorije nije dovoljna da obuhvati ljudsku djelatnost, stoga pogibamo pod mecima upravo onih djelatnosti koje ne možemo vidjeti zbog teorijske uskogrudnosti.

Metafora nije nimalo inovativna, niti govori stvari koje interdisciplinarni/ multidisciplinarni/transdisciplinarni teoretičari nisu rekli, naznačili ili učinili. No, ne želimo stati samo na ideji kako se treba uzeti u obzir *šira slika, šira perspektiva*, već kako se treba osloboditi okova tjelesnosti, proširiti rupu na povezu, izbjeći metke i uzvratiti im. Pothvat koji predstoji zahtjeva svjesnoga pojedinca koji je spreman preuzeti odgovornost za svoje postupke jer se jedino tako otvaraju velika željezna vrata Zakona, a vrataru se oduzima privid supsidijarne moći koji ga je obmanjivao. Drugim riječima, treba se vlastitim rukama srušiti teatar svjetlosnih sjena i utvara koji se odigrava pred našim očima i probiti zidove spilje koja nas odvaja od svjetlosti; treba ubiti teoriju.

Ugoda kožnoga naslonjača i dugoročne situiranosti pri nekoj instituciji smatra se poželjnom smještenosti većine studenata i studentica humanističkih studija. Može li nam se zamjeriti? Od malena smo bombardirani post-socijalističkim strahom od egzistencijalnih šokova koje nam priređuju velemožna gospoda Glembajevi u odijelima skrojenim po najnovijoj modi. Njihova odijela bez džepova nama ne odgovaraju jer naš sitniš moramo spremati po ofucanem podstavama samtnih jakni ispod kojih se naziru predprošlogodišnje košulje iz najnovije linije. U tim foteljama i katedrama opredmećena je naša sigurnost kojoj težimo, a svojim teorijskim radom samo pridonosimo kakvoći podstave samtne jakne. Neki od nas postignu i tržišni uspjeh - pogledamo li van našeg post-socijalističkog raja možemo uočiti mnoge teoretičare koji svrsishodno zarađuju novac kritizirajući kapitalizam, globalizaciju, državu i sam novac. Licemjerno propagiranje, recimo anarhizma, na simpoziju (naravno, ulaznice se naplaćuju po uvijek simboličnoj cijeni) se redovno koristi kako bi se investiralo u ljetovanja, vikendice i slične potrepštine. Ugodno je progovarati i propagirati marksizam s katedre za suvremenu englesku književnost pri nekom uglednom sveučilištu. Ugodno je dobivati honorare za objavljene radove, održana predavanja, redakcije i uređivanja. Ugodno je gledati svijet sa svojega prozora u kabinetu i, kroz dim netom zapaljene cigarete, tiho progovarati protiv sustava. Kada bi pod prozorom bio prosvjed studenata i studentica stvar bi postala dodatno zanimljivom. Ugodno je pisati o dealijenaciji, demetanarativizaciji, dekonstrukciji, despamaciji, spam, spam, spam, spam, respam, despam, metaspam, neospam, geospam, spam, spam, spam.

Teorija, s precijenjenim bogatstvom teorije, postala je suvremeno opredmećenje montipajtonovskog skeča, postala je nerazumljiva spram i za sadašnjicu. Štoviše, došlo je do određenoga intelektualnog alkoholizma, do opijenosti vlastitim nerazumljivim riječima, terminima, konceptima i teorijama. Uvijek iznova, iz šupljeg u prazno (u šuplje) citiraju se kolege, referiraju se ideali, slažu se vlastite briljantne misli u kolaže nerazumljivih spekulacija koje se tiskaju na recikliranom papiru, naravno. Osjećaj intelektualnoga orgazma kada se uvidi vlastito ime na stranici s bibliografskim jedinicama mjerljiv je samo s osjećajem opijenosti vlastitim nerazumljivim (ili barem samo autoru razumljivim) idejama.

Ta ograničavajuća rupa na povezu života oslijepila je teoretičare i teoretičarke na spektre u kojima rezonira stvarnosti, a vlastiti verbalni orgazam oglušio ih je na frekvencijski raspon ljudske bijede koja tinja pod njihovim prozorima. Taj se društveni karneval nemoćnih glasova prevodi u medijske spektakle koji su obogaćeni teorijskim glasovima u *off*-u što sugeriraju na shvaćanje. Naravno, sirovi društveni događaj je nemoguć te se ne smijemo zatvarati u ograničavajuće pristupe razumijevanja reprezentacija. Doslovno treba ubiti teoriju, raskinuti s bremenom terminologije i potražiti pomoć u centru za odvikavanje od akademizma, odnosno, vratiti se u stvarnost, u djelatne okvire brutalnog režima postojanja. Zazivam povratak akademije u zajednicu od koje se alijenirala radi vlastitoga definiranja, radi kreiranja vlastite povlaštene pozicije. Treba doći do obrata organskih intelektualaca koji moraju odbiti perpetuiranje trenutnoga sustava i upustiti se u borbu s obespravljenim snagama. Njihova pozicija, a zapravo i naša, ne smije počivati na pretpostavci kako su obespravljene klase medij transformacije društva ali putem hegemonizacijskoga djelovanja partije, ideologije, intelektualnih elita. Pretpostaviti ignoranciju obespravljenih klasa jednako je podržavanju sustava koji se želi srušiti. Prosvjetiteljska namjera dodatno obespravljuje jer imenovanjem neznanja i nemogućnosti samostalnoga djelovanja upravo stvara to neznanje i nemogućnost. Jezično, diskurzivno ako želite, obespravljanje jednako je onom ekonomskom ili kulturnom jer se klasi koja se smatra revolucionarnom oduzima pozicija subjekta.

Stoga se organski intelektualci uistinu moraju vratiti svojem izvorištu i u njemu prepoznati djelatnoga, revolucionarnog subjekta te ga hraniti, jačati, poticati na aktivnost vlastitom djelatnošću. Pitanje jezika postavlja se kao ključno jer se upravo jezičnom pozicijom otvaraju vrata daljnjem političkom djelovanju. Također, jezik stvarnosti treba postati modus komunikacije između intelektualaca i obespravljenih klasa jer se spomenuto

terminološko zatvaranje predstavlja kao nepremostiva barijera. Neologizmi teorijskog diskursa predstavljaju prazne označitelje, nerazumljive metonimije za svakodnevnne pojave te su utoliko nedjelotvorni kao medij komunikacije. Uzme li se kao cenzus humanističko intelektualno djelovanje za dobrobit svih, ono mora sebe kontrolirati u svrhu razumljivosti. Pristajanje na razumljivi diskurs ustvari je otvaranje prema širem društvu, čime se ujedno obespravljenima vraća pravo subjekta koji razumije jer mu se informacije pružaju njemu bliskim medijem, jezikom svakodnevice, a time može i djelovati jer nije obespravljen objektivacijom. Ukratko, za početak trebamo prodrmati uspavano konzervativno polje diferenciranih disciplina.

Sljedeći ključan korak je horizontalno umrežavanje različitih područja znanosti koje, na sebi svojstven način, nude analizu stvarnosti. To umrežavanje/premrežavanje treba dokinuti granice disciplina jer svojom surovošću grade jednoobrazna razumijevanja, koja su samim time i nedovoljna. Horizontalnim principom jednako se vrednuju sve discipline i sve metodologije, a komparativnim se djelovanjem dolazi do točnijih zaključaka. Do istine nas ipak ništa ne može dovesti jer se radi samo o našem konstrukt zbilje. Tek pristajanjem na vlastitu impotenciju spram modusa zbilje i prihvaćanjem konstruiranosti istine možemo prepoznati sve pukotine zbilje u kojima se događa svakodnevice. Takvim shvaćanjem pristajemo na značenje teorije koje se etimološki vraća do grčke riječi *theoros* (onaj tko vidi neki prizor). I to je krajnja granica do koje možemo doći. Onkraj toga leži samo njegovo veličanstvo *theos* - beskonačna suma autorizacije istine.

Možemo prestati zajedljivo pobijati druge teorije, gorljivo se boriti za vlastite, jer na kraju dana niti jedna neće ostati stajati kao konačna istina. Ne može, ali niti ne smije. Svaka dinamika, svako gibanje energije bilo bi obuhvaćeno, zaustavljeno, kontrolirano od takve teorije. Ipak ostaje nam svima jedan smisao, koji se nalazi u daljini, tamo negdje iza streljačkog voda, onkraj zbilje i ukazuje nam se u njezinim pukotinama: čovjek, sa svom svojom tjelesnošću, spreman suočiti se s bivstvovanjem. Stoga nam preostaje prepoznavati obrasce konstrukcije istine, prihvatiti takav karakter istine i posvetiti se praksi izmjene konteksta bivstvovanja. Utopijski cilj, koji se niti ne nazire, ne mora biti ostvariv jer nije on instanca koja nas definira, već spremnost kretanja na put prema tom cilju. Rastrgnutih poveza i lišeni teorijskog sljepila, spremni smo suočiti se sa svakodnevicom.

